

Posudek bakalářské práce Veroniky Dajčové *Pojem ČLOVĚK v textech Václava Havla*

Veronika Dajčová se rozhodla – inspirována seminářem na téma Havlových klíčových pojmů a s teoreticko-metodologickým východiskem v kognitivně a kulturně zaměřené lingvistice – věnovat pojmu ČLOVĚK v esejistických textech Václava Havla (včetně *Dopisů Olze*). Jejím úkolem bylo prozkoumat pojmovou náplň spojenou (především) s lexémem *člověk* v různých autorových kontextech, posoudit posuny a rekonceptualizace vzhledem k typickým, slovníkovým významovým polohám výrazu v češtině a ukázat jejich specifičnost. Na tomto základě pak měla (s oporou v havlovských studiích Davida S. Danahera a také s inspirací dvěma podobně založenými bakalářskými pracemi nedávno obhájenými) rozhodnout o příslušnosti pojmu ČLOVĚK k Havlovým pojmům klíčovým.

Mám za to, že autorka svůj úkol splnila, v závěru své tvrzení o „klíčivosti“ vybraného pojmu zdůvodnila a ukázala pojmy další, s nimiž je tento tak či onak provázán v „sémantických trsech“ – a jimž je v naznačeném smyslu nadřazen). Práce je myslím velmi zdařilá, a přestože jde v jejím tématu o pojem nesmírně komplexní a co do různorodosti významových poloh komplikovaný, autorka si s jeho analýzou (jak v rámci českého jazykového obrazu světa, tak v rámci Havlových textů) dokázala poradit (ovšemže po určitém hledání, jehož jsem byla ráda svědkem).

Vzhledem k obecnosti pojmu a současně k jeho silné filosoficko-antropologické zatíženosti (i k množství různorodých kontextů, v nichž se ve zkoumaných Havlových textech vyskytuje) bylo poměrně náročné nalézt k jeho pokročilejší sémantické analýze vhodný klíč. Nenajdeme ho pochopitelně v okruhu obvyklých etnolingvistických postupů, neboť součástí naivního obrazu světa obsaženého v běžném (či např. lidovém) jazyce se nenacházejí filosoficky založené poukazy k tomu, co člověka existenciálně určuje – a explicitně se k tomu z principu věci nepřihlíží ani ve slovníkových reflexích významu. Autorka nakonec vhodný klíč našla v základních evropských antropologických paradigmatech, jak je ve své knize *Vzorce lidství* shrnuje Naděžda Pelcová. Jako „aspekty bytí“ promítnuté do pojmu ČLOVĚK v textech Václava Havla tedy autorka vyčleňuje sémantické extenze pojmu v duchu „vzorů lidství“. To jí navíc umožňuje ukázat, že jde o některé z dalších Havlových klíčových pojmů (lidskost, identita, odpovědnost, horizont, společnost, ideologie, totalita apod.). Nejobecnější základ je odvinut z inspirace existencialismem – v poloze heideggerovsko-lévinasovské, již Havel specificky rozvinul ve svých vězeňských dopisech (bytí a oddělenost od bytí, autentičnost existence, odpovědnost aj.), nechybí ovšem ani jiné akcenty – na společenskost člověka,

problematičnost jeho existence v moderní době, neustálou hrozbu ztráty identity, zejm. v konfrontaci s totalitními společenskými systémy a v zapojenosti do jejich soukolí.

Oceňuji, že autorka věnovala pozornost i Havlovým autorským strategiím a ukázala, jak je pojem ČLOVĚK traktován v perspektivě pojmové metafory a narativu. Ve vazbě na modelaci konkrétního lidského příběhu (jímž je mj. zelinář z Moci bezmocných, s. 46) tak práce přirozeně vrcholí. Jistě by bylo lze pokračovat a komplementárně zachytit „klíčovost“ pojmu ČLOVĚK v Havlových hrách (případně i s připomenutím cyklu člověk v *Antikódech*), to už by však mnohonásobně překračovalo možnosti této práce (i metody analýzy klíčových pojmů).

Práce působí kultivovaně, jako celek je dobře strukturována, proporčně vyvážená a logicky textově vystavěna, uspokojivá je i po stránce jazykové a formulační. Autorka si dala záležet i na formální úpravě čistopisu.

V závěru shrnuji, že práce Veroniky Dajčové splňuje všechna kritéria kladená na bakalářské práce, přináší cenný vhled do havlologické problematiky a zaslouží si doporučení k obhajobě.

Navrhovaná známka: výborně

Doc. PhDr. Irena Vaňková, CSc., Ph.D.
Filozofická fakulta UK

V Praze 2. února 2021